

Rapportage

Ervaringen met vervangen en Wwz

In opdracht van: PO-Raad
Contactpersoon: Onika Pinkus

Utrecht, 24 november 2016

DUO Onderwijsonderzoek
drs. Vincent van Grinsven
Henk Westerik

Postbus 681
3500 AR Utrecht
telefoon: 030 263 10 80
e-mail: info@duo-onderwijsonderzoek.nl
website: www.duo-onderwijsonderzoek.nl

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
2	DOELSTELLINGEN	4
3	ONDERZOEKSOPZET	5
4	RESULTATEN	8
4.1	Inleiding.....	8
4.2	Problemen met vervangen van leerkrachten	9
4.3	Gebruik invalpool	20
4.4	Omgaan met uitval.....	22
4.5	Vervanging en kosten	24
4.6	Houding ten opzichte van de Wwz	30
4.7	Achtergrondkenmerken	32

Bijlage: antwoorden op open vragen (separaat document)

1 INLEIDING

De PO-Raad vertegenwoordigt circa 900 schoolbesturen (circa 75% van het totaal aantal schoolbesturen) en circa 6.700 scholen (circa 90% van het totaal aantal scholen) in het basisonderwijs, het speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs.

De PO-Raad heeft ons gevraagd een onderzoek uit te voeren naar **de ervaringen van de leden met vervangen en Wwz**.

In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek beschreven.

2 DOELSTELLINGEN

De doelstellingen van het onderzoek luiden:

Inzicht krijgen in de ervaringen van de leden met het organiseren van de vervanging van leerkrachten.

Inzicht krijgen in de effecten van de nieuwe wet Wwz op het vervangingsbeleid.

3 ONDERZOEKSOPZET

Onderzoeksdoelgroepen

Het onderzoek is online verricht onder de leden van de PO-Raad. Voor het realiseren van de respons is gebruik gemaakt van het ledenbestand van de PO-Raad.

Het veldwerk is uitgevoerd in de periode van 9 t/m 21 november 2016.

Het online veldwerk is als volgt verlopen:

- We hebben alle leden uit het bestand dat de PO-Raad ons heeft aangeleverd een uitnodigingsmail gestuurd. Deze e-mail bevatte een link waarmee men direct in de online vragenlijst terecht kwam. De vragenlijst kon via de browser worden bekeken en ingevuld.
- We hebben na één week een herinneringsmail gestuurd naar de leden die nog geen vragenlijst hadden ingevuld.

De technische realisatie van het online veldwerk is door DUO Onderwijsonderzoek in eigen beheer uitgevoerd en gemanaged.

Respons

We hebben van de PO-Raad een bestand ontvangen van 859 leden met e-mailadressen. De respons bedraagt $n=513$ unieke besturen, een responspercentage van 60%. De hoogte van de respons komt overeen met eerder onderzoek onder de leden van de PO-Raad met vergelijkbare actuele onderwerpen.

We hebben de besturen ingedeeld naar grootte. We hebben de respons naar grootte vergeleken met de **populatieverdeling van leden van de PO-Raad naar grootte**. De respons wijkt in geringe mate af van de populatie. Door middel van een herweging zijn de verschillen (zoveel mogelijk) geëlimineerd.

Tabel 1

Grootteklasse	Netto-respons	% respons	% van de populatie ¹
Eénpitter	$n=155$	30%	37%
Klein schoolbestuur (2-10 scholen)	$n=165$	32%	34%
Middelgroot schoolbestuur (11-20 scholen)	$n=130$	26%	20%
Groot schoolbestuur (21 scholen of meer)	$n=63$	12%	9%
Totaal	$n=513$	100%	100%

Als gevolg van non-respons heeft niet de gehele onderzoekspopulatie aan het onderzoek deelgenomen. Hierdoor moeten we bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten rekening houden met nauwkeurigheidsmarges. In de onderstaande tabel geven we weer met welke marges rond de uitkomsten/resultaten bij een betrouwbaarheidsniveau van 95% rekening moet worden gehouden, afhankelijk van de omvang van de netto-respons. Bij het berekenen van de nauwkeurigheidsmarges zijn wij uitgegaan van een populatie van $N=900$ leden.

Tabel 2

Netto-respons	Uitkomst 50%-50%	Uitkomst 75%-25%	Uitkomst 90%-10%
100	9,2%	8,0%	5,5%
300	4,6%	4,0%	2,8%
500	2,9%	2,5%	1,8%

Toelichting op de tabel

Bij een netto-respons van 500 leden dient bijvoorbeeld bij een resultaat van '75% heeft moeite om vervanging te organiseren' en '25% niet' rekening te worden gehouden dat de werkelijke percentages zullen liggen tussen:

- heeft moeite om vervanging te organiseren: 72,5 (75% - 2,5%) - 77,5% (75% + 2,5%);
- heeft geen moeite om vervanging te organiseren: 22,5% (25% - 2,5%) - 27,5% (25% + 2,5%).

¹ Bron: PO-Raad

Vragenlijst

Voor het onderzoek is door de PO-Raad in overleg met ons een vragenlijst opgesteld. De vragenlijst bevat circa 25 vragen.

4 RESULTATEN

4.1 Inleiding

We hebben in de rapportage waar zinvol onderscheid gemaakt naar grootte van het bestuur (aantal scholen dat onder het bestuur valt, regio (volgens de Nielsen-indeling), de mate waarin de leden geconfronteerd zijn met terugval van het aantal leerlingen (krimp), het gebruik van een invalpool en het type bestuur (bijzonder/openbaar).

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de respons per categorie.

Tabel 3

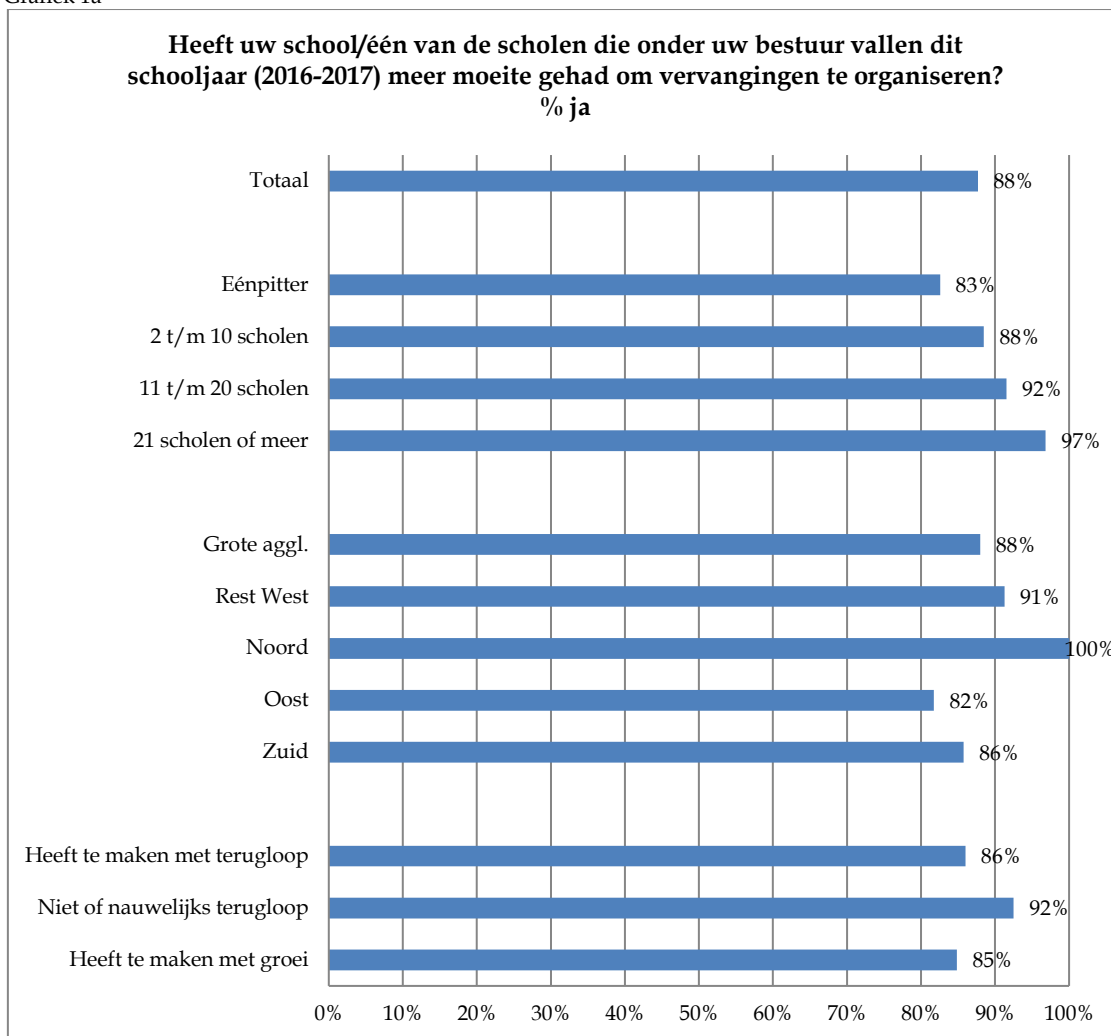
	n=	%
Grootte		
Éénpitter	189	37%
2 t/m 10 scholen	174	34%
11 t/m 20 scholen	103	20%
21 scholen of meer	47	9%
Totaal	513	100%
Krimp		
Heeft te maken met terugloop	240	47%
Niet of nauwelijks terugloop	154	30%
Heeft te maken met groei'	119	23%
Totaal	513	100%
Regio		
Grootste 3 aggl.	29	6%
Rest West	177	35%
Noord	45	9%
Oost	134	26%
Zuid	114	22%
Geen opgave	13	3%
Totaal	513	100%
Type schoolbestuur		
Bijzonder onderwijs/combinatie	449	88%
Openbaar onderwijs	64	12%
Totaal	513	100%
Gebruik invalpool		
Wel	364	71%
Niet	149	29%
Totaal	513	100%

Indien zich relevante significante verschillen in uitkomsten tussen de verschillende categorieën voordoen, hebben wij dit in de rapportage beschreven.

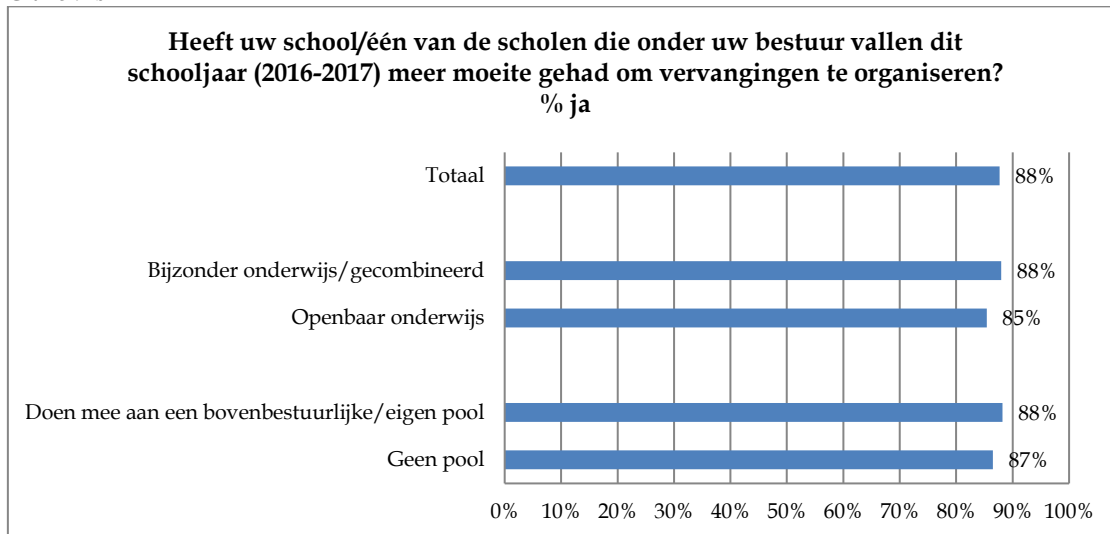
4.2 Problemen met vervangen van leerkrachten

De meeste leden (88%) hebben het huidige schooljaar (2016-2017) ten opzichte van vorige jaren meer moeite gehad met het organiseren van vervanging. Bijna alle grote besturen (21 scholen of meer) hebben meer moeite gehad met het organiseren van vervanging. Van de éénpitters geeft 83% aan meer moeite te hebben gehad met het organiseren van vervanging.

Grafiek 1a

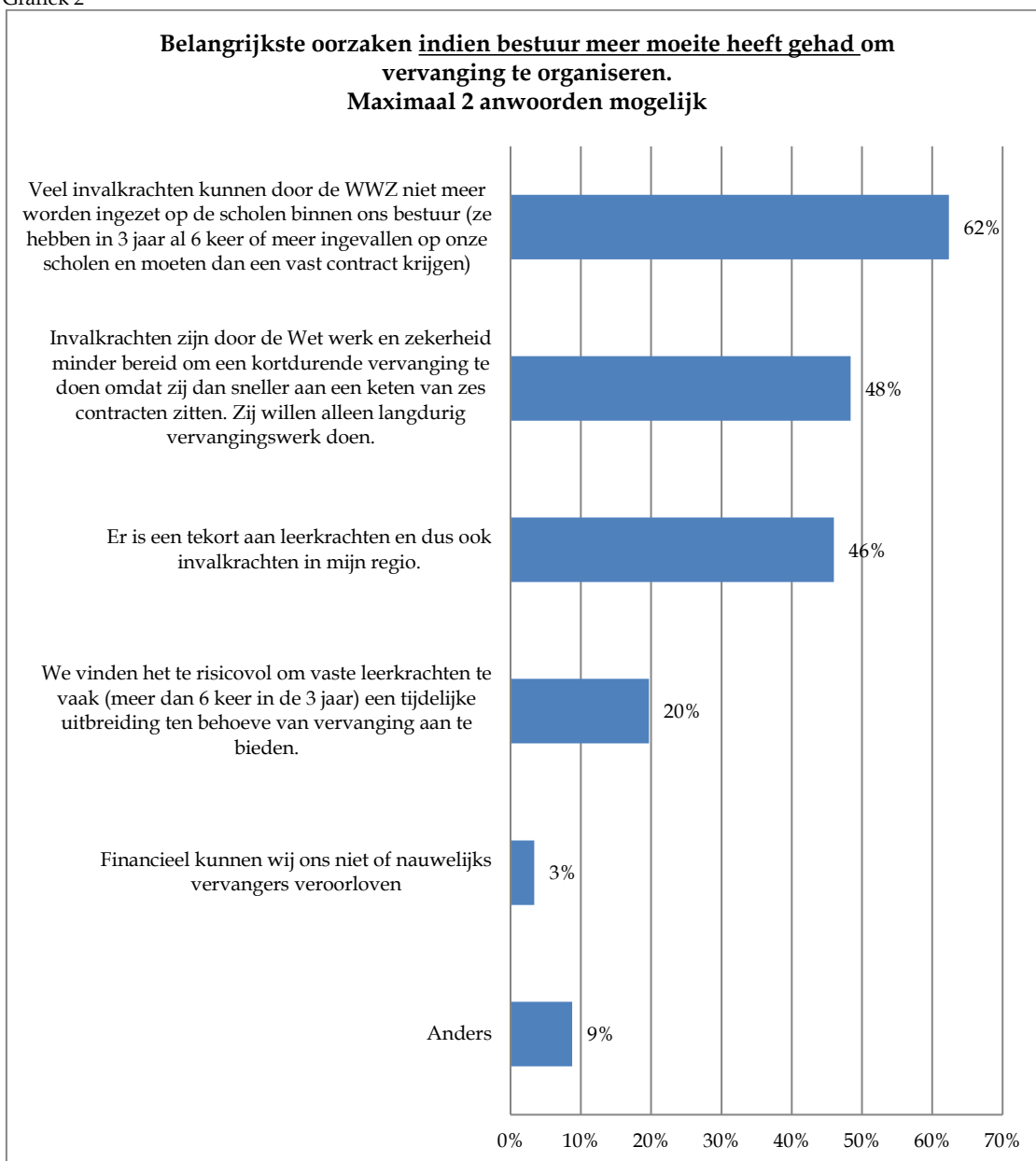
Grafiek 1b

Als belangrijkste oorzaken waardoor leden meer moeite hebben gehad met het organiseren van vervanging geven de leden aan:

1. Veel invalkrachten kunnen door de Wwz niet meer worden ingezet op de scholen binnen ons bestuur (ze hebben in 3 jaar al 6 keer of meer ingevallen op onze scholen en moeten dan een vast contract krijgen) (62%).
2. Invalkrachten zijn door de Wet werk en zekerheid minder bereid om een kortdurende vervanging te doen omdat zij dan sneller aan een keten van zes contracten zitten. Zij willen alleen langdurig vervangingswerk doen (48%).
3. Er is een tekort aan leerkrachten en dus ook invalkrachten in mijn regio (46%).

Grafiek 2

In onderstaande tabel zijn de oorzaken waardoor leden meer moeite hebben gehad met het organiseren van vervanging weergegeven naar regio, type bestuur en gebruik invalpool. In de tabel zijn relatief hoge scores aangegeven met **groen** en relatief lage scores met **rood**².

Het tekort aan leerkrachten speelt met name in de Randstad (grote agglomeraties + regio west), in de noordelijke provincies (Groningen, Friesland en Drenthe) en bij besturen openbaar onderwijs.

Tabel 4

	Totaal	Regio					Type bestuur		Invalpool	
		Grote aggl.	Rest West	Noord	Oost	Zuid	Bijzonder	Openbaar	Invalpool	Geen pool
Veel invalkrachten kunnen door de Wwz niet meer worden ingezet op de scholen binnen ons bestuur (ze hebben in 3 jaar al 6 keer of meer ingevallen op onze scholen en moeten dan een vast contract krijgen)	62%	30%	63%	48%	69%	69%	69%	17%	62%	64%
Invalkrachten zijn door de Wet werk en zekerheid minder bereid om een kortdurende vervanging te doen omdat zij dan sneller aan een keten van zes contracten zitten. Zij willen alleen langdurig vervangingswerk doen.	48%	23%	30%	61%	61%	64%	51%	31%	59%	22%
Er is een tekort aan leerkrachten en dus ook invalkrachten in mijn regio.	46%	74%	64%	53%	26%	28%	41%	83%	45%	48%
We vinden het te risicovol om vaste leerkrachten te vaak (meer dan 6 keer in de 3 jaar) een tijdelijke uitbreiding ten behoeve van vervanging aan te bieden.	20%	21%	18%	10%	25%	21%	21%	12%	14%	34%
Financieel kunnen wij ons niet of nauwelijks vervangers veroorloven	3%	0%	3%	5%	5%	2%	3%	5%	3%	3%
Anders	9%	31%	6%	11%	7%	9%	7%	18%	8%	12%

² Het toekennen van kleuren gebeurt als volgt: we kijken per tabel naar de voorkomende verdelingen en per tabel worden de cellen gekleurd van hoog (groen) naar laag (rood). Wat 'hoog' is en wat 'laag' is varieert per tabel en niet volgens vaststaande criteria.

We hebben geconstateerd dat 62% van de leden aangeven dat ‘veel invalkrachten door de Wwz niet meer worden ingezet op de scholen binnen ons bestuur omdat ze in 3 jaar al 6 keer of meer zijn ingevallen op onze scholen (en dan een vast contract moeten krijgen’

en

dat 48% van de leden aangeven dat ‘door de Wwz zijn invalkrachten minder bereid om een kortdurende vervanging te doen omdat zij dan sneller aan een keten van zes contracten zitten. Zij willen alleen langdurig vervangingswerk doen’.

Van alle leden geeft 72% één van deze of beide oorzaken (hierna: Wwz en contracten/bereidheid invallers) aan als belangrijkste oorzaken waardoor leden meer moeite hebben gehad met het organiseren van vervanging.

In het onderstaande overzicht zijn de percentages weergegeven van de leden die één van deze of beide oorzaken hebben aangegeven.

We zien dat 82% van de leden die hebben aangegeven **wel moeite te hebben gehad** met het organiseren van vervanging ‘Wwz en contracten/bereidheid invallers’ als oorzaken zien.

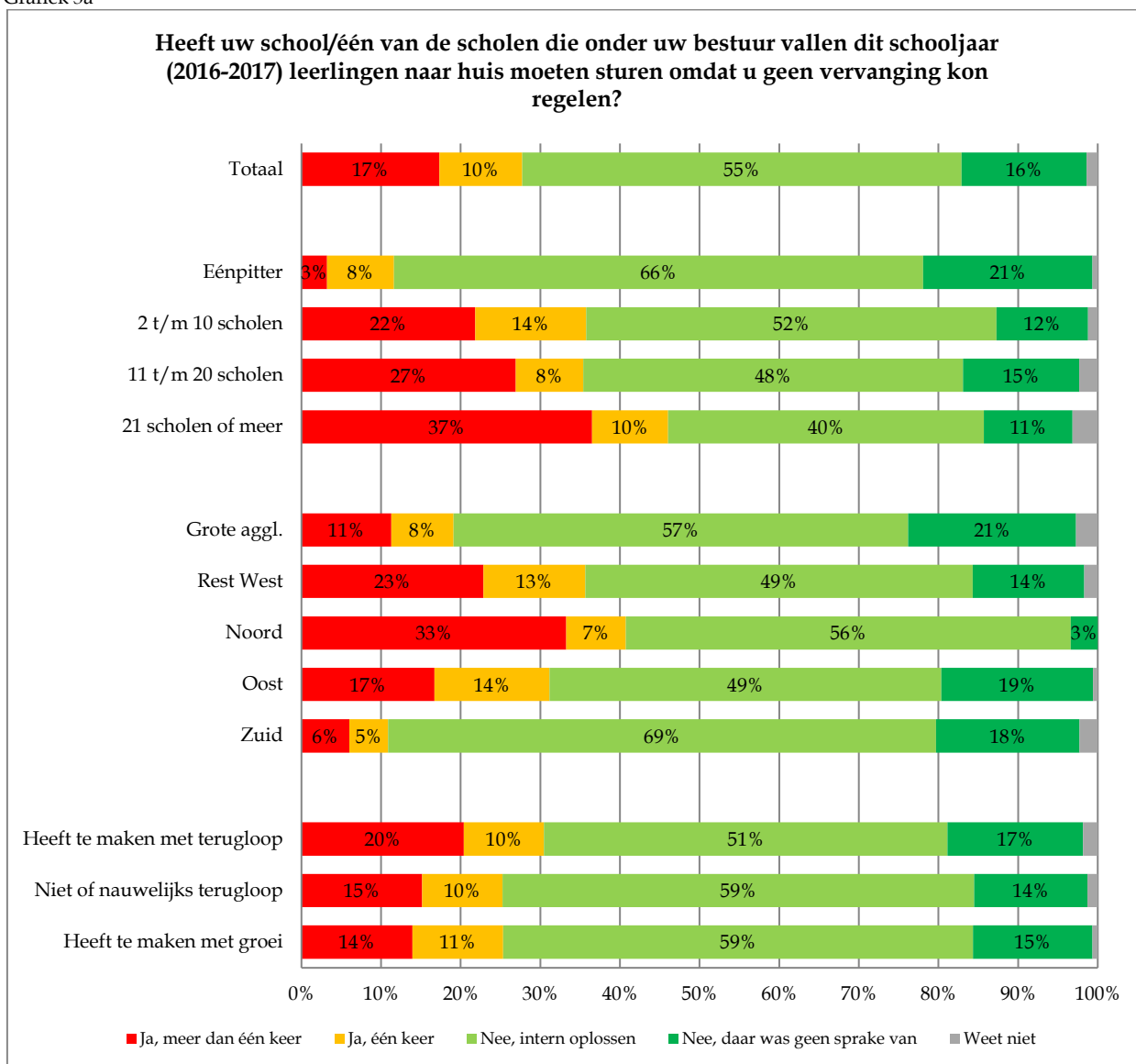
‘Wwz en contracten/bereidheid invallers’ wordt door relatief veel leden in regio Noord genoemd (87% versus 72% totaal) en door relatief weinig leden van besturen openbaar onderwijs (31% versus 72% totaal).

Tabel 5

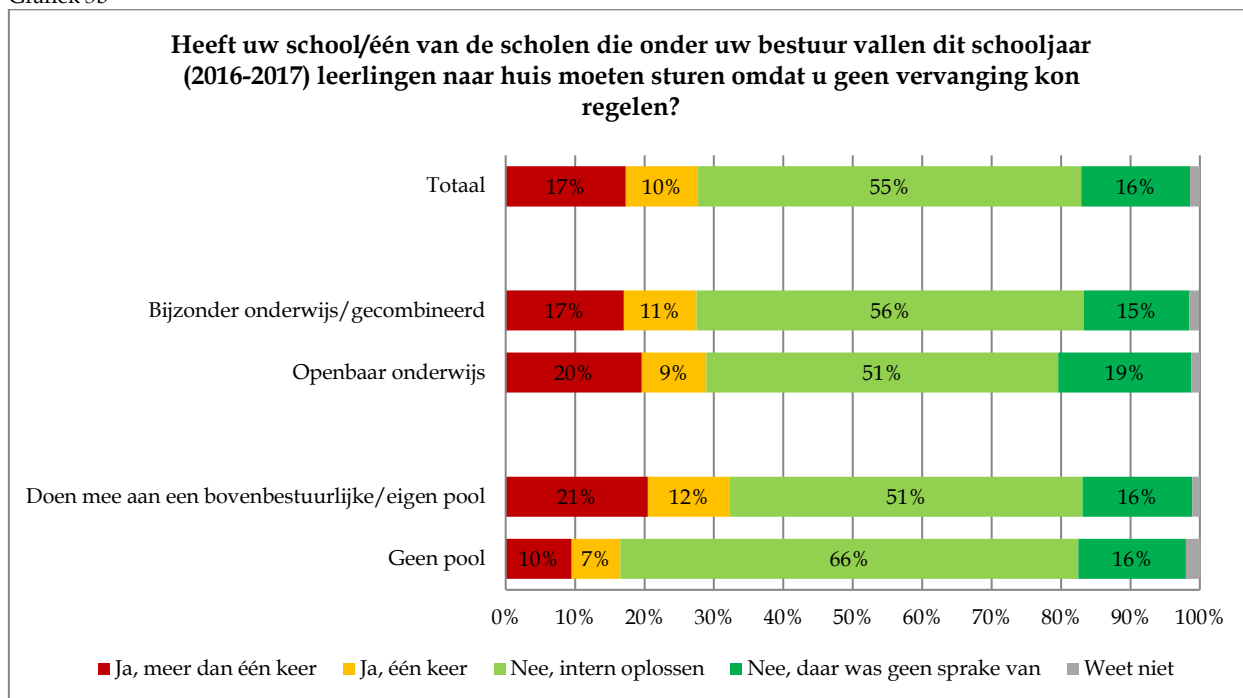
	Oorzaak Wwz en contracten/bereidheid invallers	Overige oorzaken	Total
Totaal	72%	28%	100%
Meer moeite gehad			
Wel moeite	82%	18%	100%
Geen moeite	0%	100%	100%
Krimp			
Heeft te maken met terugloop	72%	28%	100%
Niet of nauwelijks terugloop	80%	20%	100%
Heeft te maken met groei'	63%	37%	100%
Regio			
Grote aggl.	43%	57%	100%
Rest West	68%	32%	100%
Noord	87%	13%	100%
Oost	73%	27%	100%
Zuid	80%	20%	100%
Type bestuur			
Bijzonder onderwijs	78%	22%	100%
Openbaar onderwijs	31%	69%	100%
Invalpool			
Invalpool	76%	24%	100%
Geen pool	63%	37%	100%

Ruim een kwart van de leden (27%) geeft aan dat hun school/één van de scholen die onder hun bestuur vallen dit schooljaar (2016-2017) leerlingen naar huis moeten sturen omdat zij geen vervanging konden regelen. Bij éénpitters doet zich dit probleem relatief weinig voor (11% heeft leerlingen naar huis moeten sturen, maar bij grote besturen (21 scholen of meer) geeft bijna de helft (47%) van de leden aan dat leerlingen naar huis moesten worden gestuurd omdat zij geen vervanging konden regelen. Leden die geen invalpool hebben ondervinden minder problemen en hebben meer mogelijkheden de opvang intern te regelen (66% versus 55% totaal).

Grafiek 3a

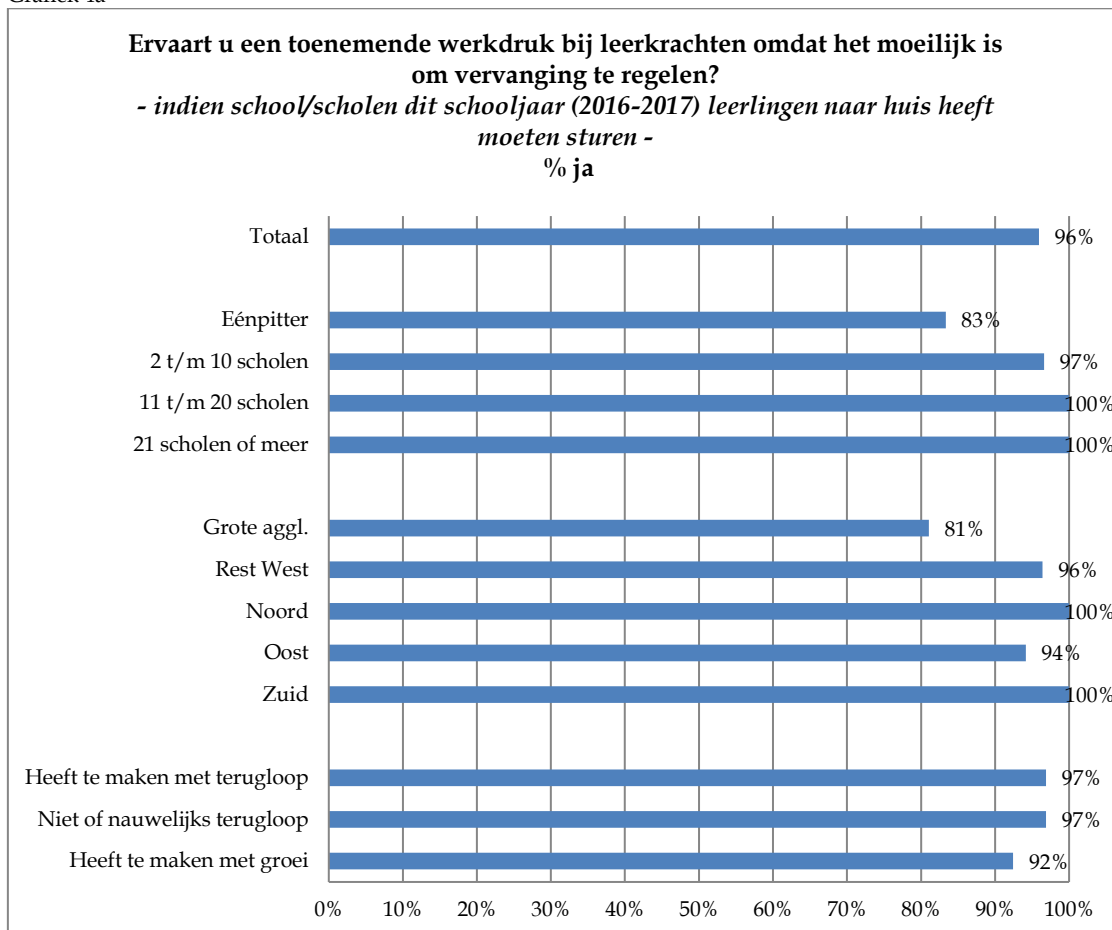

Grafiek 3b

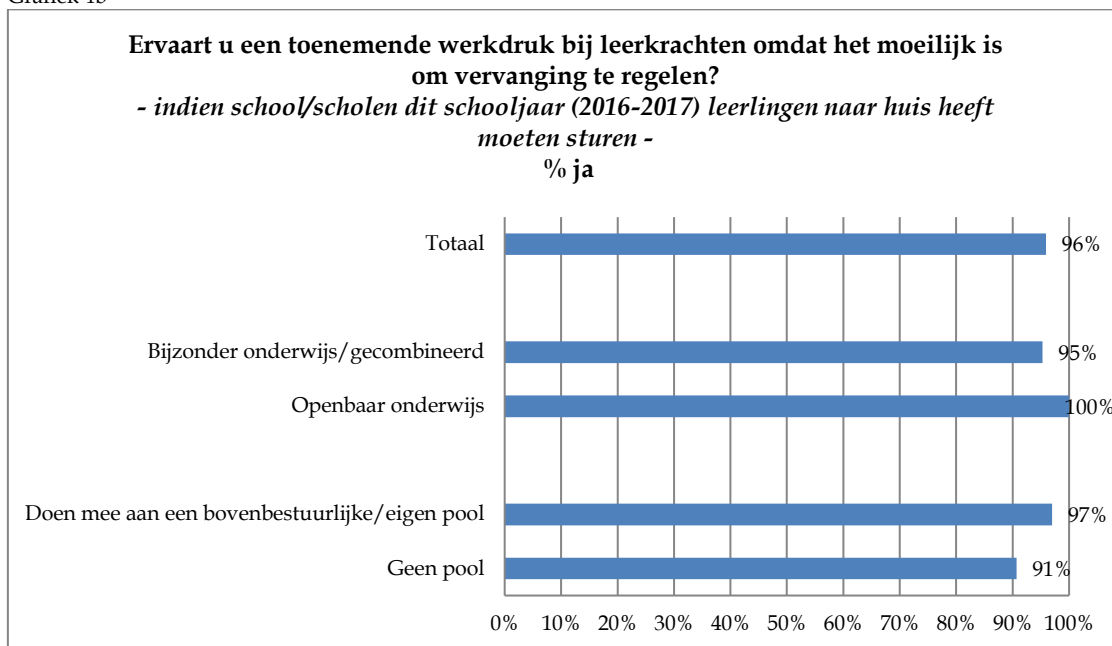

Bijna alle leden (96%) waarvan hun school/scholen dit schooljaar (2016-2017) leerlingen naar huis hebben moeten sturen, ervaren dat de werkdruk onder leerkrachten toeneemt als gevolg van de vervangingsproblematiek. Bij éénpitters en bij leden in de grootste agglomeraties (Nielsen 1) speelt de toename van de werkdruk relatief in wat mindere mate.

Grafiek 4a

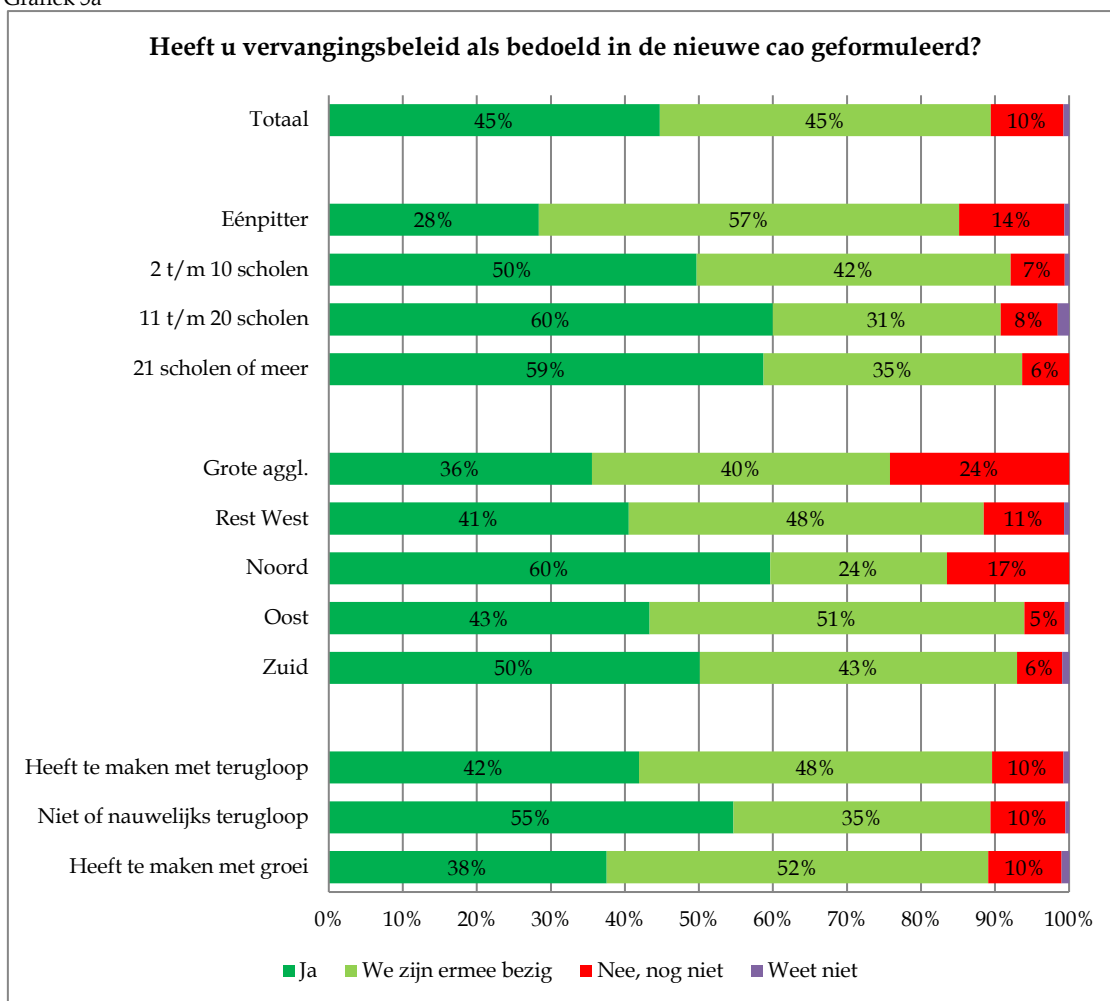

Grafiek 4b

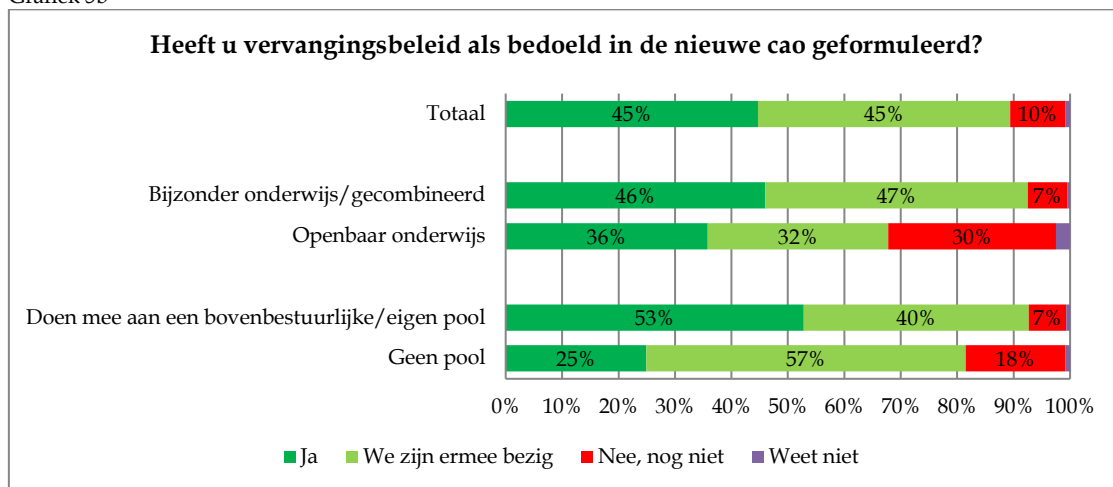

Bijna de helft van de leden heeft inmiddels een vervangingsbeleid als bedoeld in de nieuwe cao geformuleerd (45%) en bijna de helft van de leden is daar mee bezig (45%). Een tiende van de leden heeft nog geen vervangingsbeleid als bedoeld in de nieuwe cao geformuleerd, met name leden in de grote agglomeraties hebben dit nog niet gedaan (24% versus 10% totaal). Besturen openbaar onderwijs hebben in mindere mate een vervangingsbeleid als bedoeld in de nieuwe cao (30% versus 10% totaal).

Grafiek 5a

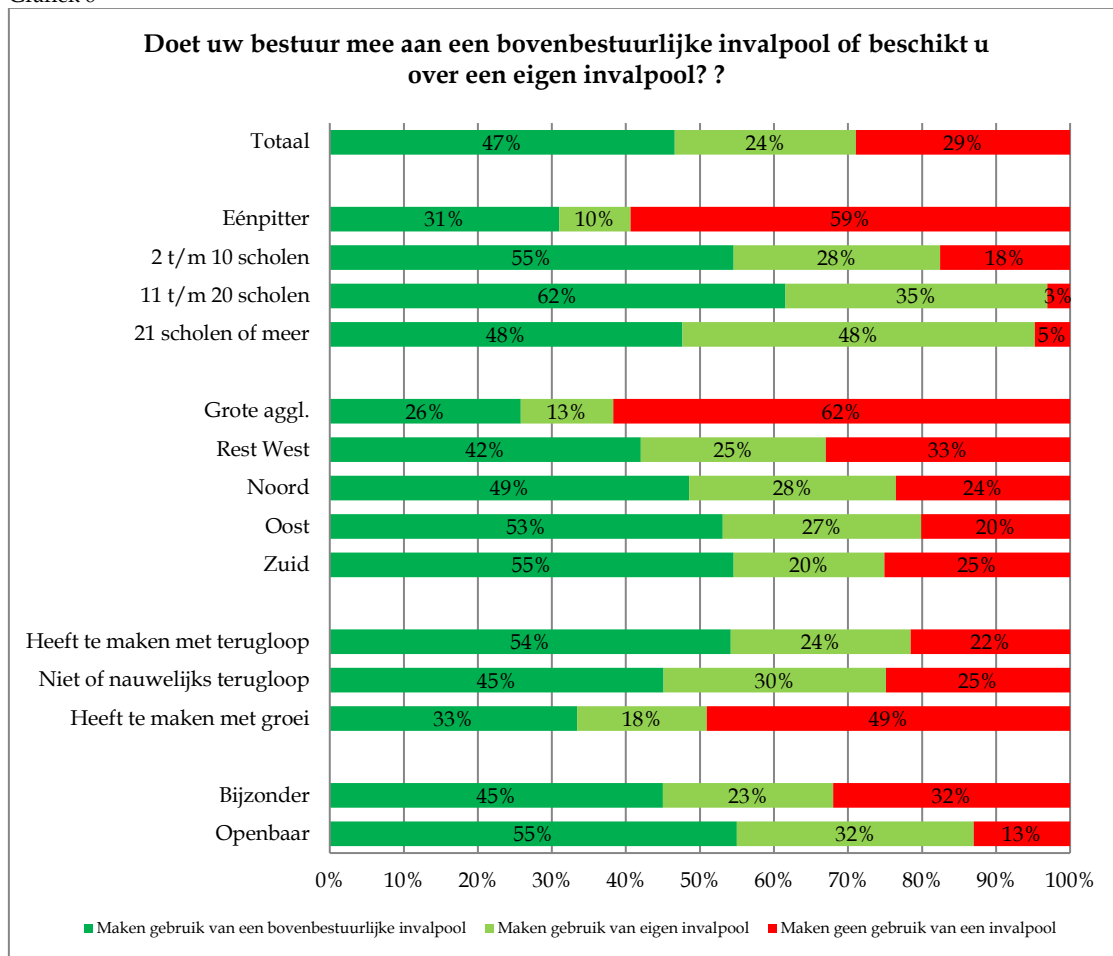
Grafiek 5b

4.3 Gebruik invalpool

Bijna de helft van de leden (47%) maakt gebruik van een bovenbestuurlijke invalpool en circa een kwart (24%) van een eigen invalpool. Relatief weinig éénpitters maken gebruik van een vorm van invalpool (41% versus 71% totaal); dat geldt ook voor leden in de grote agglomeraties (39% versus 71% totaal) en leden waarbij sprake is van groei van het aantal leerlingen (51% versus 71% totaal).

Grafiek 6

Van leden die gebruik maken van een **bovenbestuurlijke invalpool of eigen invalpool** is gemiddeld 16% van de formatie verbonden aan de invalpool.

Van de leden die gebruik maken van een **bovenbestuurlijke invalpool** (dit is 47% van alle leden), geeft 83% aan dat de het personeel van bovenbestuurlijke invalpool in dienst blijft van het schoolbestuur en 17% dat het personeel in dienst komt van de invalpool.

Van alle leden maakt 39% gebruik van een bovenbestuurlijke invalpool waarbij de medewerkers in dienst blijven van het schoolbestuur. Hiervan geeft bijna driekwart (74%) aan dat zij **geen problemen** ondervinden door onduidelijkheid over het al dan niet heffen van btw als gevolg van de bovenbestuurlijke invalpool; 16% ondervindt wel problemen en **heeft daar contact over met de Belastingdienst**, 10% ondervindt wel problemen en heeft daar **geen contact over met de Belastingdienst**.

4.4 Omgaan met uitval

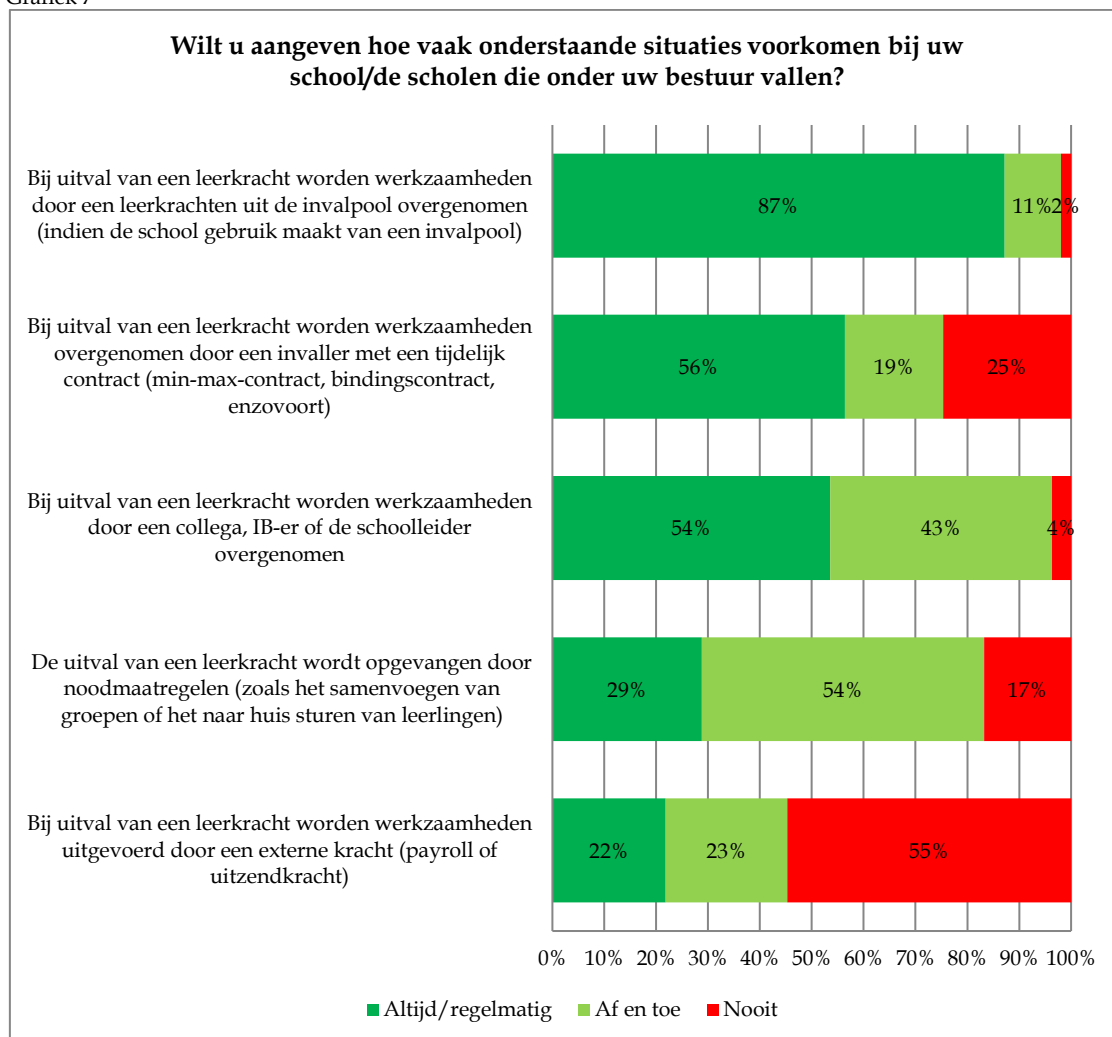
We hebben de leden een aantal situaties voorgelegd en gevraagd in welke mate deze situaties voorkomen bij hun school/ de scholen die onder hun bestuur vallen.

Bijna alle leden (98%) die gebruik maken van een vorm van invalpool geven aan dat bij uitval van een leerkracht de werkzaamheden altijd/regelmatig (87%) of af en toe (11%) door een leerkracht uit de invalpool wordt overgenomen.

Bijna alle leden (97%) geven aan dat het voorkomt dat bij uitval van een leerkracht werkzaamheden door een collega, IB-er of schoolleider worden overgenomen.

Relatief weinig leden (45%) geven aan dat bij uitval van een leerkracht gebruik wordt gemaakt van een externe kracht via payroll of een uitzendorganisatie.

Grafiek 7

In de onderstaande tabel zijn de voorgelegde situaties weergegeven naar grootte van het bestuur, type bestuur en gebruik invalpool. In de tabel zijn relatief hoge scores aangegeven met **groen** en relatief lage scores met **rood**.

Bij éénpitters en bij leden die geen vervangingspool hebben leden wordt in mindere mate bij uitval van een leerkracht werkzaamheden overgenomen door een invaller met een tijdelijk contract (min-max-contract, bindingscontract, enzovoort).

Tabel 6

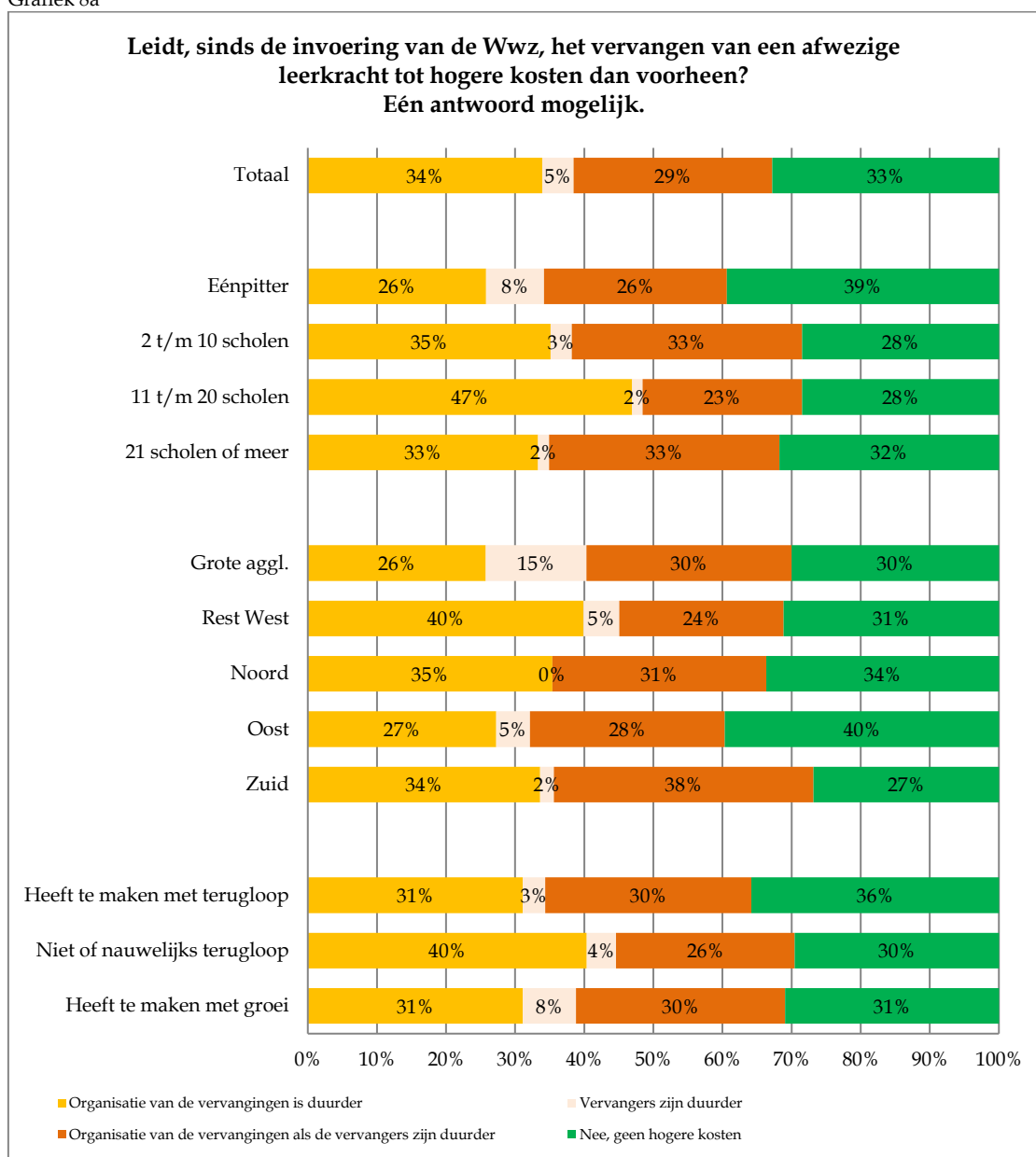
	Grootte bestuur					Type bestuur		Invalpool	
	Totaal	Eén-pitter	2 - 10 scholen	11 - 20 scholen	21 + scholen	Bijzonder	Openbaar	Invalpool	Geen pool
Bij uitval van een leerkracht worden werkzaamheden door een leerkrachten uit de invalpool overgenomen	87%	77%	87%	94%	88%	87%	89%	87%	nvt
Bij uitval van een leerkracht worden werkzaamheden overgenomen door een invaller met een tijdelijk contract (min-max-contract, bindingscontract, enzovoort)	56%	38%	62%	72%	75%	55%	69%	64%	38%
Bij uitval van een leerkracht worden werkzaamheden door een collega, IB-er of de schoolleider overgenomen	54%	55%	52%	53%	58%	55%	44%	51%	61%
De uitval van een leerkracht wordt opgevangen door noodmaatregelen (zoals het samenvoegen van groepen of het naar huis sturen van leerlingen)	29%	22%	33%	30%	37%	30%	20%	28%	31%
Bij uitval van een leerkracht worden werkzaamheden uitgevoerd door een externe kracht (payroll of uitzendkracht)	22%	21%	19%	22%	35%	22%	20%	23%	20%

4.5 Vervanging en kosten

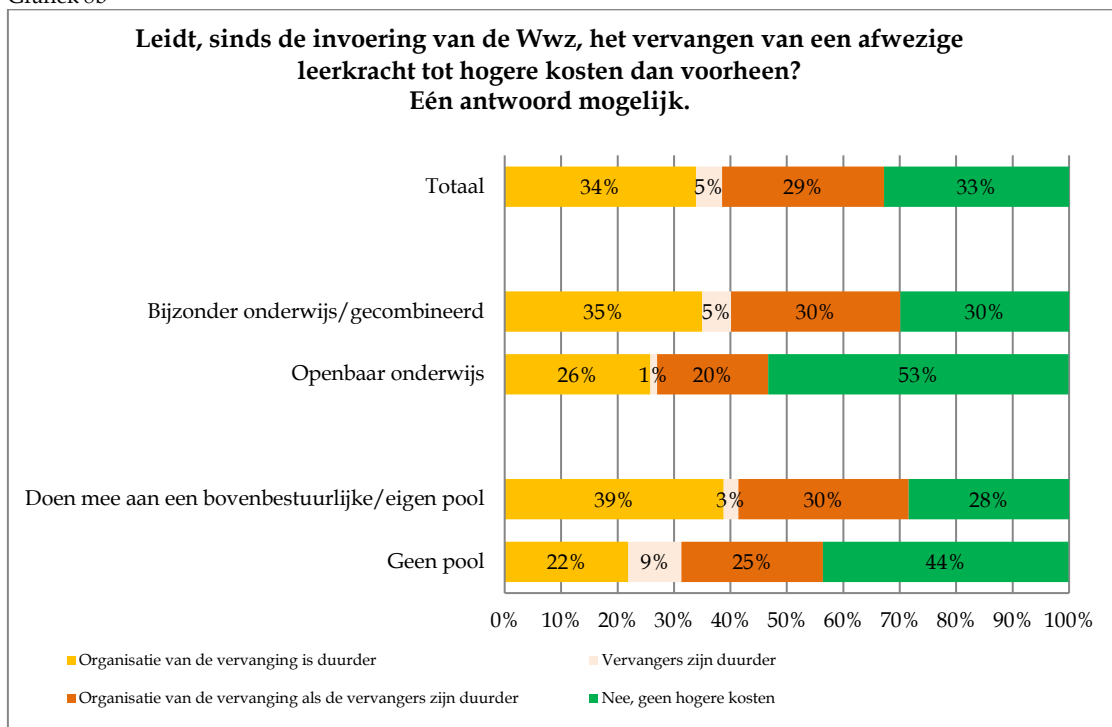
Circa tweederde van de leden (68%) geeft aan dat sinds de invoering van de Wwz, het vervangen van een afwezige leerkracht tot hogere kosten dan voorheen leidt (34% noemt 'organisatie van vervanging duurder', 5% noemt 'vervangers duurder' en 29% geeft beide oorzaken aan).

Circa een derde van de leden (34%) geeft aan dat hogere kosten met name worden veroorzaakt door de organisatie rond de vervanging, 29% geeft aan dat zowel de organisatie meer kost en dat de vervangers duurder zijn. Een relatief klein aantal leden (5%) geeft aan dat met name de vervangers duurder zijn. Besturen openbaar onderwijs en leden die geen vervangingspool hebben, hebben in mindere mate last van hogere kosten (respectievelijk 53% en 44% versus 33% totaal).

Grafiek 8a

Grafiek 8b

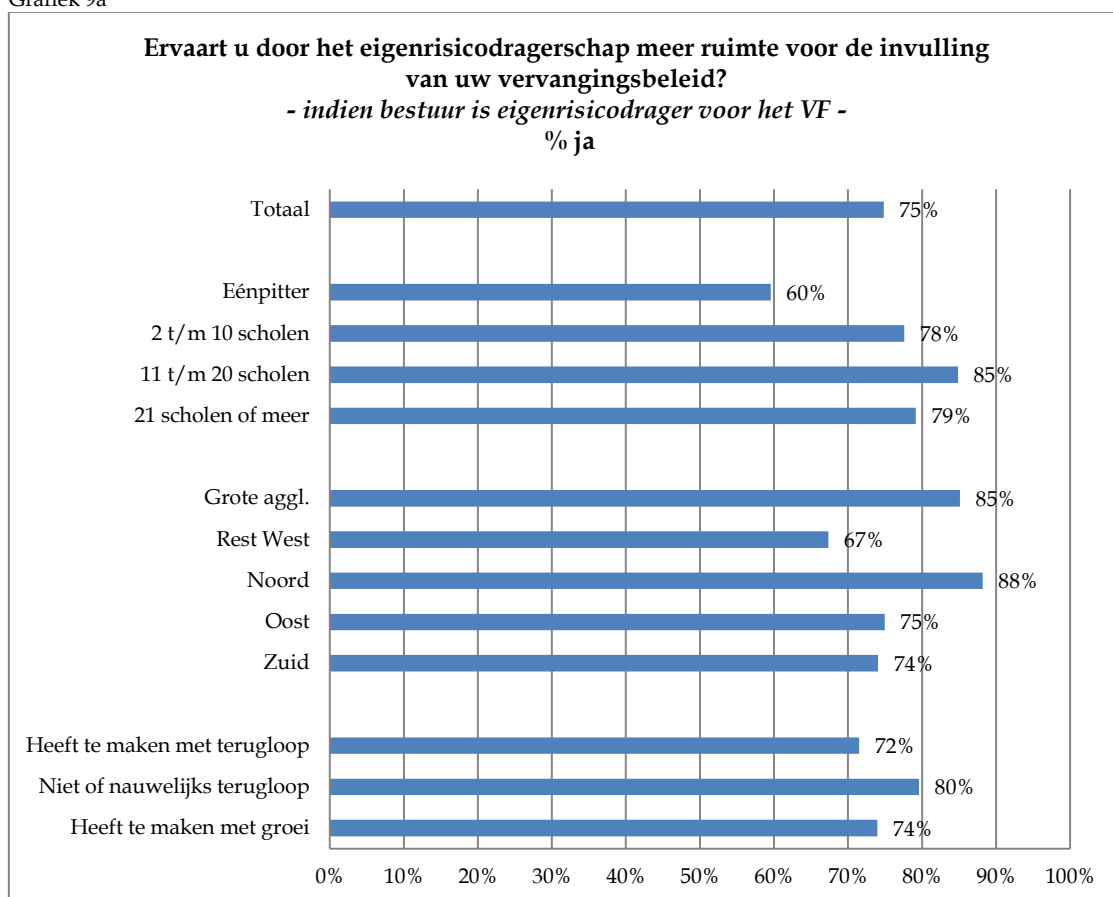

Van alle leden is 42% eigenrisicodragend voor het VF. Bij éénpitters ligt dit aandeel lager (30%) en bij de grote besturen (21 scholen of meer) hoger (76%). Leden die geen vervangingspool hebben zijn in mindere mate eigenrisicodragend voor het VF (30% versus 42% totaal).

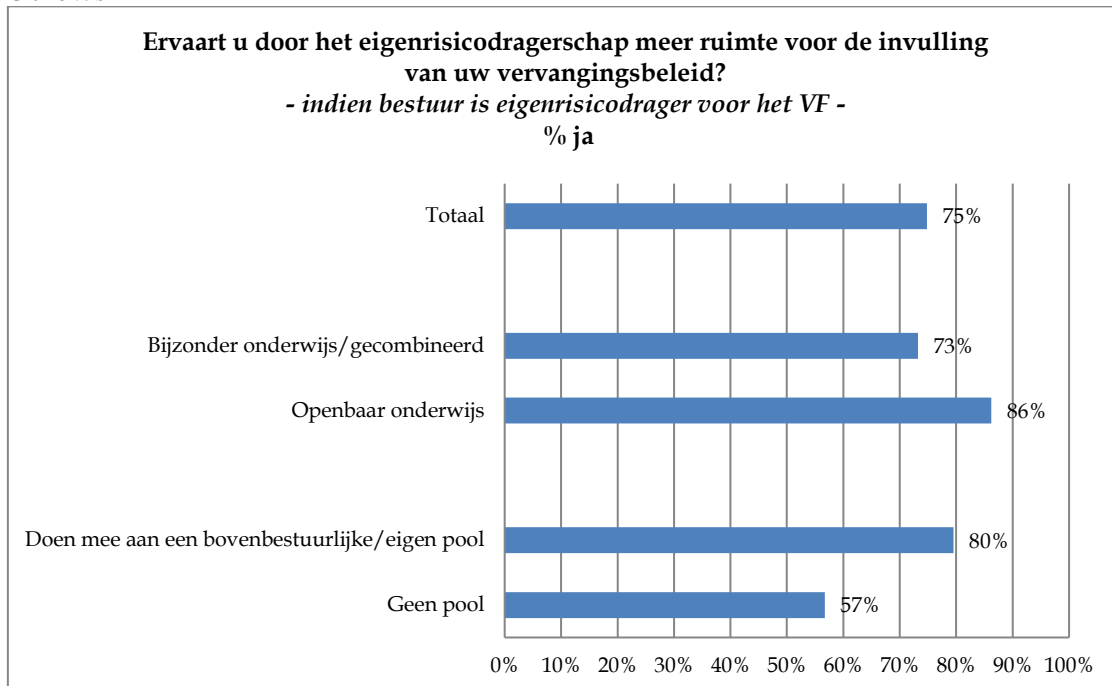
Aan de leden die eigenrisicodragend voor het VF zijn hebben we gevraagd in hoeverre zij ervaden dat het eigenrisicodragerschap meer ruimte voor de invulling van uw vervangingsbeleid.

Driekwart (75%) van de van de leden die eigenrisicodragend voor het VF zijn, ervaart door het eigenrisicodragerschap meer ruimte voor de invulling van hun vervangingsbeleid; 25% ervaart dit niet. Éénpitters en leden die geen vervangingspool hebben ervaren in mindere mate meer ruimte voor de invulling van hun vervangingsbeleid (respectievelijk 60% en 57% versus 75% totaal).

Grafiek 9a

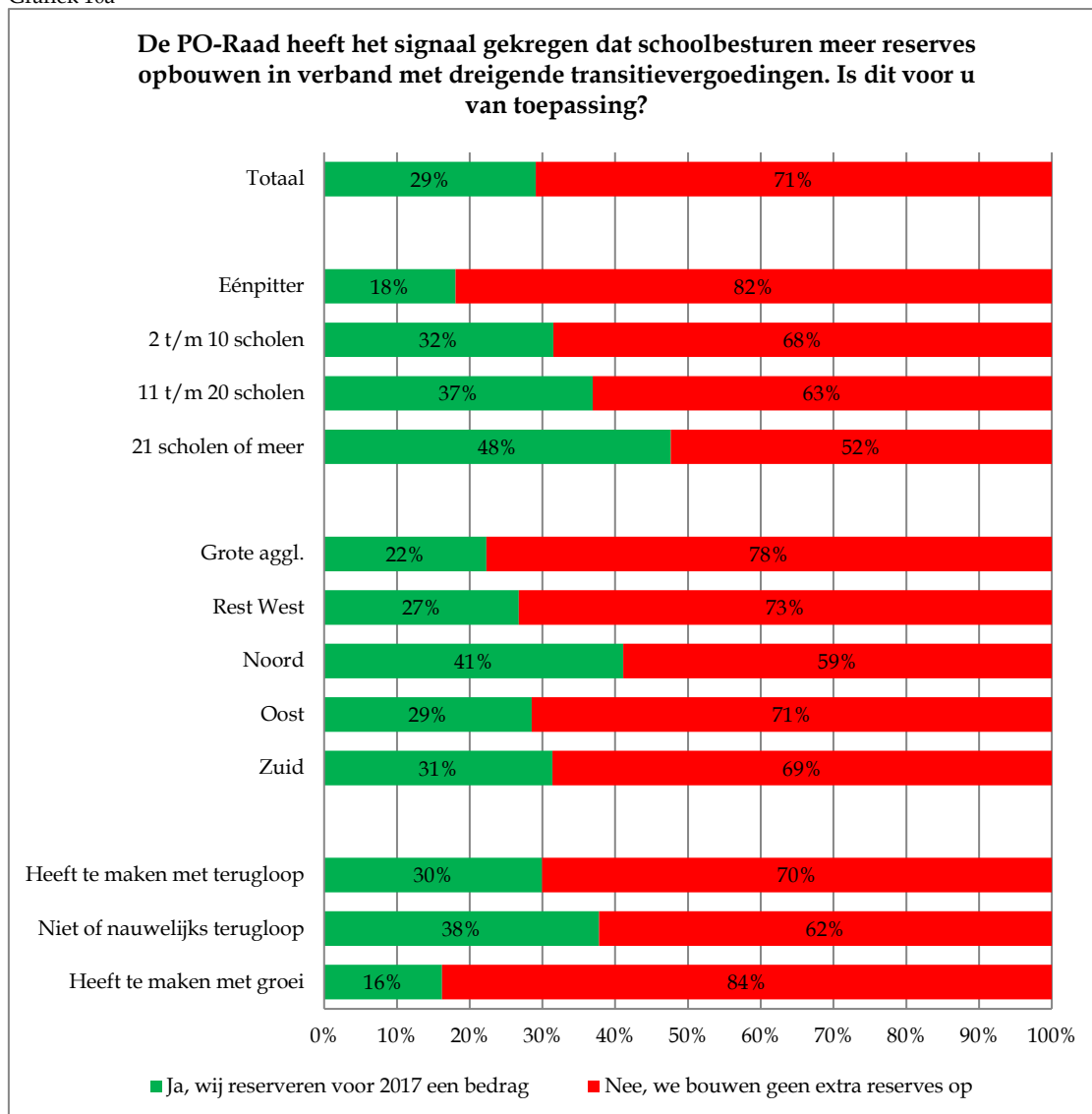

Grafiek 9b

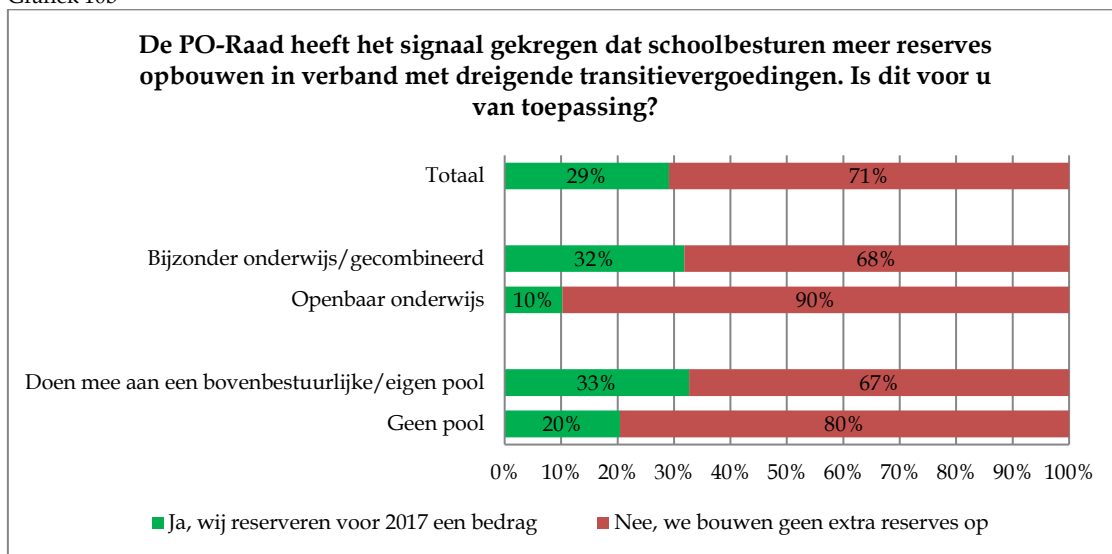

De PO-Raad heeft het signaal gekregen dat schoolbesturen meer reserves opbouwen in verband met dreigende transitievergoedingen. Ruim een kwart van de leden (29%) geeft aan meer reserves op te bouwen in verband met dreigende transitievergoedingen; 71% doet dit niet. Met name grote besturen (21 scholen of meer) reserveren hiervoor een bedrag (48% versus 29% totaal). Van de besturen die een extra reserve opbouwen voor 2017 gaat het om een gemiddeld bedrag van € 120.000,--.

Grafiek 10a

Grafiek 10b

4.6 Houding ten opzichte van de Wwz

We hebben de leden vijf mogelijkheden (positieve en negatieve gevolgen van de wet) voorgelegd en gevraagd wat hun mening is over de Wet werk en zekerheid (Wwz). Gevraagd werd aan te geven welke voorgelegde mening het best bij hen past en welke het één na beste.

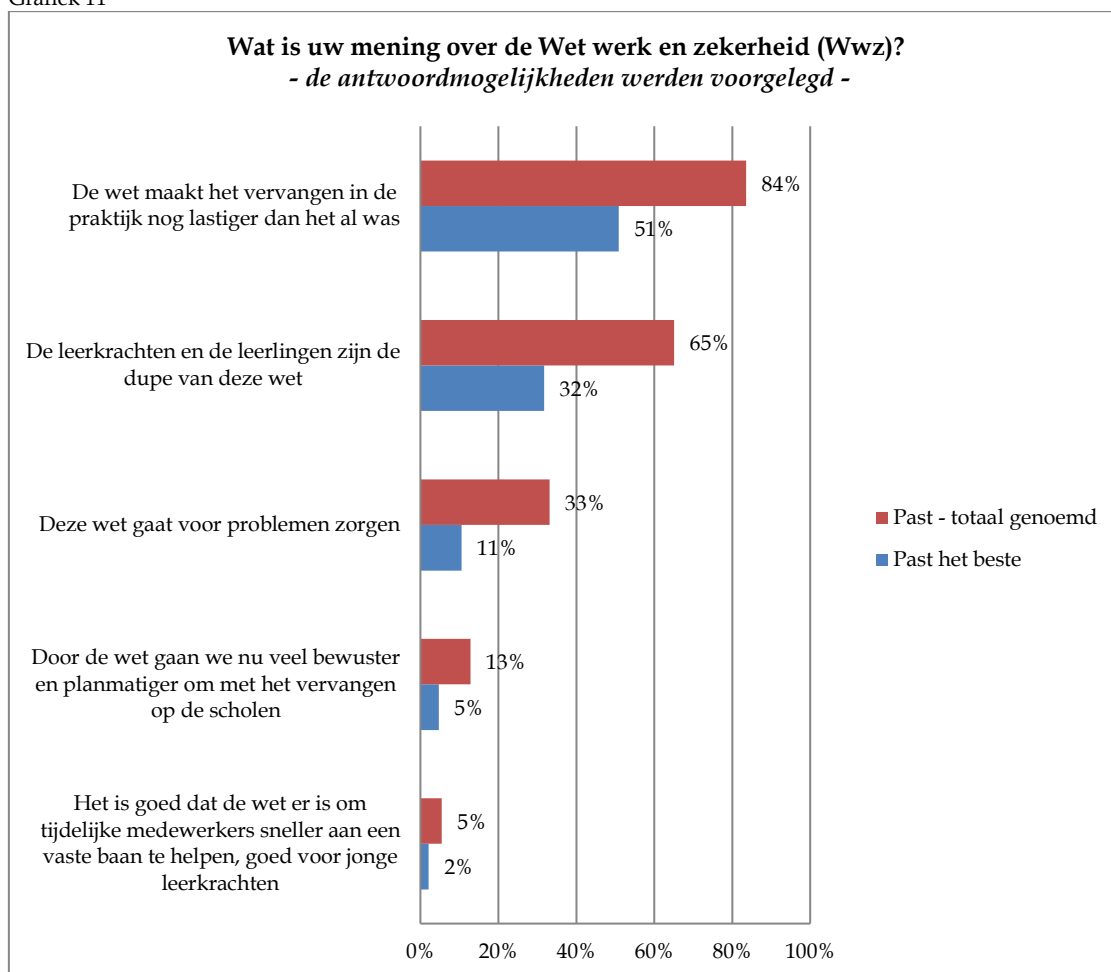
De meeste leden zijn van mening dat de wet voor problemen gaat zorgen:

- vervanging wordt nog lastiger dan het al was (door 84% genoemd);
- leerkrachten en leerlingen zijn de dupe van de wet (65%);
- de wet gaat voor problemen zorgen (33%).

Een relatief klein deel van de leden ziet de voordelen van de wet:

- door de wet gaan we nu veel bewuster en planmatiger om met het vervangen op scholen (13%);
- het is goed dat de wet er is om tijdelijke medewerkers sneller aan een vaste baan te helpen, goed voor jonge leerkrachten (5%).

Grafiek 11

In de onderstaande tabellen zijn de positieve en negatieve gevolgen van de wet weergegeven naar grootte van het bestuur, regio, type onderwijs en gebruik invalpool. In de tabel zijn relatief hoge scores aangegeven met **groen** en relatief lage scores met **rood**.

Er is **weinig verschil** in oordeel over de positieve en negatieve gevolgen van de wet naar achtergrondkenmerken van de leden.

Tabel 7

	Totaal	Eénpitter	2 t/m 10 scholen	11 t/m 20 scholen	21 scholen of meer	Terugloop	Niet of nauwelijks terugloop	Groei
De wet maakt het vervangen in de praktijk nog lastiger dan het al was	84%	92%	81%	78%	75%	81%	84%	88%
De leerkrachten en de leerlingen zijn de dupe van deze wet	65%	65%	68%	58%	68%	62%	68%	68%
Deze wet gaat voor problemen zorgen	33%	33%	33%	34%	32%	38%	32%	26%
Door de wet gaan we nu veel bewuster en planmatiger om met het vervangen op de scholen	13%	10%	13%	18%	13%	13%	12%	14%
Het is goed dat de wet er is om tijdelijke medewerkers sneller aan een vaste baan te helpen, goed voor jonge leerkrachten	5%	0%	5%	13%	13%	7%	4%	4%

	Totaal	Drie aggl.	Rest West	Noord	Oost	Zuid
De wet maakt het vervangen in de praktijk nog lastiger dan het al was	84%	76%	91%	84%	76%	82%
De leerkrachten en de leerlingen zijn de dupe van deze wet	65%	72%	64%	74%	61%	67%
Deze wet gaat voor problemen zorgen	33%	24%	30%	29%	41%	34%
Door de wet gaan we nu veel bewuster en planmatiger om met het vervangen op de scholen	13%	19%	10%	6%	17%	12%
Het is goed dat de wet er is om tijdelijke medewerkers sneller aan een vaste baan te helpen, goed voor jonge leerkrachten	5%	9%	5%	7%	4%	5%

	Totaal	Bijzonder onderwijs	Openbaar onderwijs	Invalpool	Geen pool
De wet maakt het vervangen in de praktijk nog lastiger dan het al was	84%	84%	78%	80%	92%
De leerkrachten en de leerlingen zijn de dupe van deze wet	65%	67%	53%	63%	71%
Deze wet gaat voor problemen zorgen	33%	32%	40%	35%	29%
Door de wet gaan we nu veel bewuster en planmatiger om met het vervangen op de scholen	13%	12%	19%	15%	7%
Het is goed dat de wet er is om tijdelijke medewerkers sneller aan een vaste baan te helpen, goed voor jonge leerkrachten	5%	5%	10%	7%	1%

4.7 Achtergrondkenmerken

In deze paragraaf zijn de achtergrondkenmerken van de leden weergegeven voor zover niet eerder in de rapportage vermeld.

Achtergrondkenmerken	
Type schoolbestuur	
Openbaar onderwijs	12%
Bijzonder onderwijs	80%
Beide/gecombineerd	7%
Totaal	100%
Aantal leerlingen	
Minder dan 200 leerlingen	13%
200 t/m 1.000 leerlingen	38%
1.001 t/m 3.000 leerlingen	31%
Meer dan 3.000 leerlingen	18%
Totaal	100%